

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจาก
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก*
GRASSROOTS ECONOMY DEVELOPMENT THROUGH AGRO-TOURISM
BASED ON LOCAL WISDOM OF BANNA SUB-DISTRICT,
BANNA DISTRICT, NAKHON NAYOK PROVINCE

ณัฐฐา เกิดทรัพย์, พัชรี กล่อมเมือง, วณิฎา ศิริวรสกุล

Natta Kertsup, Patcharee Klommeung, Wanida Siriworasakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: natta.ke@pnru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 2. เสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบของการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการเก็บแบบสอบถามกับการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ตำบลบ้านนาจำนวน 362 คน ด้วยวิธีการใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.812 เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ เอกลักษณ์ท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญา การเกษตรผสมผสาน และ 2. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การสร้างภูมิคุ้มกัน วินัยทางการเงินให้กับคนในชุมชนที่มีรายได้น้อย ส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการหนี้สินอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจาก

* Received June 16, 2025; Revised July 17, 2025; Accepted July 17, 2025

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 4 ประเด็น คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทำการเกษตรวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และวิถีการดำรงชีวิตของเกษตรกร ซึ่งสามารถนำผลงานที่เกิดจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้และก่อให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; การท่องเที่ยวเชิงเกษตร; จังหวัดนครนายก

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the significance of local wisdom in grassroots economic development through agrotourism, and 2. To propose development guidelines for grassroots economies driven by local wisdom-based agrotourism. The study adopted mixed-methods research design, combining quantitative and qualitative approaches. The quantitative research and data were collected through questionnaires from 362 samples who were residents in Ban Na Sub-District, selected using stratified random sampling based on proportional allocation. The questionnaire's reliability was confirmed with Cronbach's alpha coefficient of 0.812. Statistical analysis included frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative research, data were gathered from 30 key informants, purposefully selected through in-depth, semi-structured interviews, and analyzed using interpretive content analysis.

The findings revealed that: 1. The significance of local wisdom in grassroots economic development through agrotourism comprised local identity, the intergenerational transmission of knowledge, and integrated farming systems, and 2. Development through local wisdom-based agrotourism supported the enhancement of community self-reliance, encouraged financial discipline among low-income populations, and promoted the application of the Sufficiency Economy Philosophy for sustainable debt management. Local wisdom-based agrotourism

encompassed four core dimensions: agricultural tourism resources; agrotourism services; agrotourism activities; and the integration of indigenous knowledge into tourism practices. The proposed development guidelines emphasized local agricultural knowledge, cultural identity, and the traditional ways of life of local farmers, which contributed to long-term community collaboration and sustainable development.

Keywords: Grassroots Economic Development; Local Wisdom; Agro-Tourism; Nakhon Nayok Province

บทนำ

ความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายการพัฒนาของ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก พ.ศ. 2561 - 2580 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการพัฒนา เป็นการเชื่อมโยงระหว่างภาคเกษตรและการท่องเที่ยวที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อการจัดสรรผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

การบริหารจัดการชุมชนระดับฐานรากนับเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในระดับพื้นที่โดยเฉพาะในตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นชุมชนเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม จะพบประเด็นปัญหาเฉพาะพื้นที่ที่น่าสนใจหลายประการ กล่าวคือ ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรมแบบยังชีพ รายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินและการย้ายถิ่นฐานของแรงงานไปยังภาคอุตสาหกรรมในเมือง ขณะเดียวกันเยาวชนในพื้นที่จำนวนมากไม่สนใจประกอบอาชีพเกษตร เพราะมองว่าเป็นงานหนัก รายได้ไม่แน่นอน ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและการสืบทอดองค์ความรู้ท้องถิ่น (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก, 2566) ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการ และมีแนวทางการจัดการที่มุ่งเน้นให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม โดยยังคงรักษาคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในชุมชน (อัจฉราวรรณ สุขเกิด, 2568) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมทางเลือกใน

การพัฒนาชนบทร่วมกับการท่องเที่ยวรวมถึงการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติอีกด้วย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เริ่มมีการพัฒนาให้เป็นระบบมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว และเพิ่มรูปแบบทางการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดปี ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครนายก, 2566)

นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่ง “เศรษฐกิจสังคมนาถหญ้า” เป็นวิถีชีวิตชุมชนแบบบ้าน ๆ มีตัวตนมีอัตลักษณ์ (Identity) กล่าวคือ สังคม แต่ละสังคมน้อมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (Local Wisdom) ถือเป็น “องค์ความรู้ของชาวบ้าน” ใน 3 ระดับ คือ “ภูมิปัญญาระดับชาติ” “ภูมิปัญญาระดับชุมชน” และ “ภูมิปัญญาระดับท้องถิ่น” (วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์, 2565) จึงเป็นเรื่องของความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของเรา โดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เป็นชุมชนเกษตรกรรมโดยแท้ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยึดอาชีพทำการเกษตรแบบยังชีพชาวตำบลบ้านนา ทำการเกษตรแบบพอเพียงมาตั้งแต่ในอดีตมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ละครอบครัวปลูกผักกันไม่มาก ประมาณครอบครัวละ 1-2 ไร่ คือ การปลูกพืชผักไว้ข้างบ้านเพื่อบริโภคส่วนที่เหลือจะนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว เป็นชุมชนหนึ่งที่ยังคงยึดปรัชญาการปลูกผักปลอดสารพิษ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคและผู้ผลิตเป็นหลักใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการดูแลศัตรูพืช เช่น การดักจับแมลงด้วยน้ำมันเครื่อง การใช้น้ำหมักชีวภาพ เนื่องจากชาวบ้านตระหนักดีถึงสุขภาพของผู้บริโภค ส่วนนี้จึงทำให้ผัก ผลไม้ ข้าว มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของจังหวัดนครนายก การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วิถีการดำรงชีวิตของเกษตรกรที่มีการผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ และนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพในเรื่องของการเกษตรกรรมได้ เหนืออื่นใดนี้ คือ การได้หวนกลับไปค้นหา เรียนรู้เข้าใจ ภาคภูมิใจกับอาชีพเกษตรกรรม อันเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นต่อไป (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก, 2566)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นว่าการใช้ความรู้ความสามารถหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนมีอยู่เดิมเพื่อสร้างรายได้อย่างเป็นทางการผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยการยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน และเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐาน

รากเพื่อการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้การพึ่งตนในด้านเศรษฐกิจชุมชน และเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งสามารถเพิ่มรายได้ ช่วยลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้ ซึ่งครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด การพึ่งตนเองขึ้นอยู่กับการใช้แรงงาน เพราะเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดยธรรมชาติ พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเอง และพึ่งกันเองในชุมชนเป็นขั้นตอนพื้นฐาน เศรษฐกิจฝังตัวอยู่ในสังคมและเป็นวัฒนธรรมธุรกิจชุมชนที่เกิดจากครอบครัวชุมชนมาจากรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีศักยภาพ ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนกลายเป็นรากฐานของชาติ การที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสืบสานต่อ ๆ ไปได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะต้องศึกษาความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการแจกแบบสอบถามประชากรในตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์และจัดทำเวทีกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตสภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรคือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 11 หมู่บ้าน จำนวนรวมทั้งสิ้น 3,838 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยวิธีการใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาร์โย มาเน่ ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ดังนี้

$$\text{สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย

$$n = \text{จำนวนหรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

$$N = \text{จำนวนทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา}$$

$$e = \text{ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง}$$

เมื่อแทนค่าสูตรจะได้

$$n = \frac{3,838}{1 + 3,838(0.05)^2}$$

$$n = 362$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 362 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิแบ่งตามลำดับชั้น ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน โดยอาศัยสัดส่วน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หน่วยงานเกษตรอำเภอบ้านนา เกษตรจังหวัดนครนายก หน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครนายก จำนวน 1 กลุ่ม 15 คน ตัวแทนองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และตัวแทนภาคเอกชนของตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 1 กลุ่ม 15 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือด้วยการนำกรอบแนวคิดของการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาสร้างแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านศิลปกรรม ด้านโภชนาการ และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว ด้านการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และด้านการเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากร ซึ่งแบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น นำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามไปให้

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์และความถูกต้องของการใช้ภาษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.812

3.2 แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีแนวคำถามหลัก คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นอย่างไร และ
3. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรทำอย่างไร โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาข้อมูลประกอบไปด้วย ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือของการวิจัย โดยมีรูปแบบการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้างปลายเปิด นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ด้านความเที่ยงตรง โดยผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาแก้ไขภาษา ตรวจสอบข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม เนื้อหาครบถ้วน ถูกต้องเหมาะสม แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข และเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง หลังจากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความน่าเชื่อถือด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นไปยืนยันคำตอบของผู้วิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอความร่วมมือให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง เก็บรวบรวมแบบสำรวจได้ทั้งหมด 362 คน

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสนทนากลุ่มด้วยการจัดทำเวทีชุมชน ได้แก่ หน่วยงานเกษตรอำเภอบ้านนา เกษตรจังหวัดนครนายก หน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครนายก ตัวแทนองค์กรภาคีรัฐที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลบ้านนา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และระดมสมองแนวทาง 11 หมู่บ้าน และมีการสังเกตสภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบล บ้านนา 11 หมู่บ้าน ใช้วิธีการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติเชิงพรรณนา ในแบบสอบถามส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าความถี่ (n) และค่าร้อยละ (%) แบบสอบถามส่วนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และแบบสอบถามส่วนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายที่กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแบบสอบถามส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ด้วยการตีความและสรุป

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า และข้อมูลที่ได้นั้นมีความครบถ้วนสามารถนำไปต่อบวัตคู่ประสงค์ของการวิจัยได้ มีความน่าเชื่อถือและรายละเอียดเพียงพอที่สามารถนำมาอธิบายประกอบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ด้วยการตีความสรุปเชิงอุปนัยวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูล (Typological) ด้วยการพรรณนาความ (Descriptive) ให้เห็นข้อสรุป

ผลการวิจัย

1. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 362 คน พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 45.75 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.25 มีอายุ 39-44 ปี ร้อยละ 24.5 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 32.0 ส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 31.75 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 39.0 และอาศัยอยู่ในชุมชน 11 ปีขึ้นไป ร้อยละ 37.75

1.2 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = .554) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ คือ มีการสร้างภูมิคุ้มกัน วินัยทางการเงินให้กับคนในชุมชนที่มีรายได้น้อย ส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการหนี้สินอย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = .467) รองลงมา คือ มีการสร้างอาชีพให้คนในชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = .523) และลำดับสุดท้าย คือ มีการระดมเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หรือจากคนในชุมชน เพื่อสนับสนุนแหล่งทุนให้กับผลิตภัณฑ์ เศรษฐกิจในชุมชน (\bar{X} =4.38, S.D.=.592)

1.3 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1. บริบททั่วไปและสภาพภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่าสภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1. เอกลักษณะท้องถิ่น 2. การถ่ายทอดภูมิปัญญา 3. การเกษตรผสมผสาน รวมถึงปัจจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ วิสาหกิจชุมชน และความภาคภูมิใจ

2. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

2.1 ผลการวิเคราะห์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.44, S.D.=.583) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.56, S.D.=.545) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ คือ มีการจัดกิจกรรมการพักค้างคืนกับชาวบ้านแบบโฮมสเตย์เพื่อสัมผัสวิถีชุมชน เกษตร (\bar{X} =4.66, S.D.=.528) 2. ด้านการบริการการท่องเที่ยวทางการเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.55, S.D.=.535) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ คือ ชุมชนมีการจัดจำหน่ายสินค้าการเกษตร/สินค้าที่ระลึกที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชน (\bar{X} =4.65, S.D.=.506) 3. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.51, S.D.=.568) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ คือ ความสวยงามของสภาพแวดล้อมและความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยว (\bar{X} =4.61, S.D.=.545) 4. ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.17, S.D.=.687) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ คือ เสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชน (\bar{X} =4.56, S.D.=.530)

2.2 การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยแบ่งออกเป็น 7 ประเด็น

คือ 1. การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจของประชาชน 2. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า 3. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 4. การควบคุมต้นทุนการผลิต 5. การบริหารจัดการหนี้สินอย่างยั่งยืน 6. การรวมกลุ่มของประชาชน และ 7. การเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากร สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 2. การวางแผน 3. สถาบันการเงิน รวมถึงปัจจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ความร่วมมือ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพ

2.3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร 2. การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่าประกอบด้วย 1. การใช้ทรัพยากรในพื้นที่ 2. ความหลากหลายทางชีวภาพ 3. การส่งเสริมการตลาดท้องถิ่น รวมถึงปัจจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และสัมผัสวิถีชีวิตการทำเกษตร

2.4 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 1. การทำการเกษตร มุ่งเน้นการเกษตรแบบผสมผสานและปลอดภัย ใช้เทคนิคดั้งเดิมควบคู่กับองค์ความรู้สมัยใหม่ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ดิน น้ำ ปุ๋ยชีวภาพ และการเลี้ยงสัตว์พื้นถิ่น และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งแบบไปเช้า-เย็นกลับ และแบบพักค้าง 2. วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน สะท้อนผ่านกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การแปรรูปผลผลิตพื้นบ้าน การทำงานหัตถกรรม การจัดนิทรรศการพื้นถิ่น เน้นการถ่ายทอดเรื่องราว ความเชื่อ พิธีกรรม และศิลปะท้องถิ่น สร้างประสบการณ์ “มีชีวิต” ผสานกับการจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณค่าในด้านศิลปวัฒนธรรม และความเข้าใจวิถีชีวิตเกษตร และ 3. วิถีการดำรงชีวิตของเกษตรกร แสดงถึงความเรียบง่าย พึ่งพาตนเอง และมีระบบเศรษฐกิจครัวเรือนที่มั่นคง นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมประจำวันของชาวบ้าน เช่น ทำสวน ทำนา เลี้ยงปลา และถ่ายทอดความรู้ด้านความยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมโดยตรง เช่น การทำอาหารท้องถิ่น ทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น รวมถึงปัจจัยเบื้องต้น

เกี่ยวข้องกับทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ 1. แรงจูงใจ ความต้องการสร้างรายได้ใหม่ให้กับชุมชนและความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรม 2. ความพร้อม มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และมีความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น อบต. กำนันผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานรัฐ-เอกชน และ 3. ความต้องการของคนในท้องถิ่น ต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ และต้องการโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน ความรู้ และการฝึกอบรม โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน องค์กรธุรกิจและประชาชน จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพได้องค์ความรู้แบบบูรณาการ คือ มิติองค์ความรู้ 4 ด้าน คือ 1. ด้านเศรษฐกิจชุมชนสามารถจัดการเศรษฐกิจภายในได้โดยใช้ทุนวัฒนธรรม 2. ด้านสังคมและวัฒนธรรมเกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างความภาคภูมิใจและอัตลักษณ์ 3. ด้านการจัดการและการท่องเที่ยว สร้างโมเดลกิจกรรมเชิงประสบการณ์โดยชุมชนเป็นเจ้าของร่วม และ 4. ด้านการมีส่วนร่วม เกิดกลไกความร่วมมือหลายภาคส่วนชุมชน ภาครัฐ และเอกชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การบริการการท่องเที่ยวทางการเกษตร ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญา การเกษตรผสมผสาน ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงปัจจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ความร่วมมือ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และประสิทธิภาพสอดคล้องกับภุริชญ์ อุ่นบ้าน (2564) ที่ศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเศรษฐกิจชุมชนนั้นถือว่ามีความหลากหลายโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยคำนึงถึงทรัพยากร ศักยภาพ และทุนในชุมชนที่มีอยู่เป็นสำคัญ อันก่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในด้านการผลิตการแปรรูปการจำหน่าย และการบริโภคโดยครอบคลุมเศรษฐกิจในหลายด้าน ได้แก่ การเกษตรร้านค้าชุมชน ร้านค้าชุมชนและการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐยังได้มีนโยบายส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชน ยังสอดคล้องกับอิสริยา ดวงดี และลินจง โพชารี (2567) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน บ้านผารังหมี อำเภอนีนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว

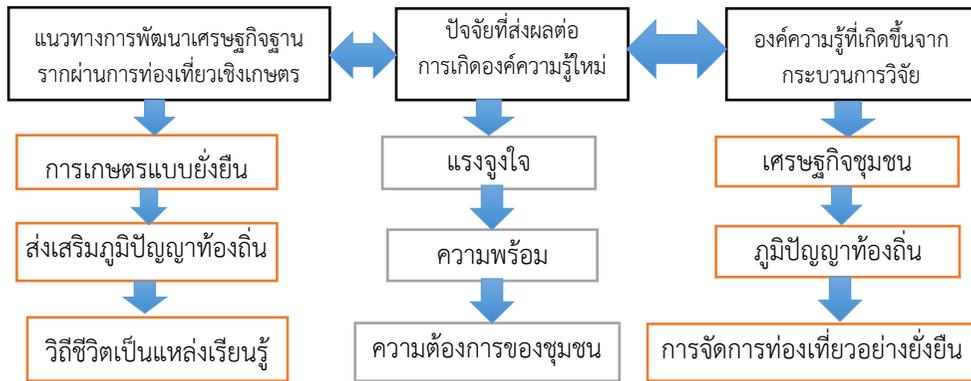
บ้านฝางหมี มีความคิดเห็นในระดับมาก ต่อบรรณการประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการรับรู้และการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2. ความคิดเห็นต่อมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนักท่องเที่ยวประเมินว่ามาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับมาก โดยเน้นที่ 4 ด้านสำคัญ คือ ศักยภาพการรองรับ ศักยภาพการให้บริการ ศักยภาพการดึงดูดใจและศักยภาพการบริหารจัดการ 3. ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน ต่อแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้ของนักท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชน โดยแบ่งเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ ความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสำคัญของการพัฒนาคนและการมีส่วนร่วมของชุมชน และความต้องการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

2. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1. การทำการเกษตร 2. วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และ 3. วิธีการดำรงชีวิตของเกษตรกร รวมถึงปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวข้องกับทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ แรงจูงใจ ความพร้อม และความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน องค์กรธุรกิจและประชาชน สอดคล้องกับกรอบกลยุทธ์ คำปลอด และทศพล พงษ์ตะเะ (2565) ได้ศึกษาจากการศึกษาศักยภาพของชุมชนในอำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านเศรษฐกิจฐานราก พบว่า ชุมชนยังเผชิญปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพที่ขาดมาตรฐานการผลิตสินค้า ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย และประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ รวมถึงขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการและเข้าถึงแหล่งทุนภายนอกได้ยากอย่างไรก็ตาม ชุมชนยังมีจุดแข็งที่สำคัญ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างสังคมที่มีเครือญาติแน่นแฟ้น และวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา แนวทางการส่งเสริมนวัตกรรมที่เสนอ ได้แก่ การรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาอัตลักษณ์สินค้าให้โดดเด่น (เช่น การสร้างแบรนด์) การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสมัยใหม่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ซึ่งเบญจวรรณ นัยนิตย์ และคณะ (2568) ได้อธิบายที่แตกต่างออกไปอีกว่า ชุมชนควรที่จะเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 5 ด้าน คือ 1. สิ่งดึงดูดใจ 2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3. สิ่งอำนวยความสะดวก 4. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ยังไม่หลากหลาย และ 5. การบริการที่พัก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง ผลการวิจัยกับบริบทของชุมชนตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก และสามารถจัดแบ่งองค์ความรู้เป็นประเด็นสำคัญ คือ 1. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบ่งเป็น 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1. การทำการเกษตรแบบผสมผสานและยั่งยืน พัฒนาระบบการผลิตที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่ม แบ่งปันความรู้และพัฒนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 2. การส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนด้านการท่องเที่ยว ถ่ายทอดองค์ความรู้ดั้งเดิม และจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ 3. การส่งเสริมวิถีชีวิตของเกษตรกรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ใช้วิถีชีวิตประจำวันของเกษตรกรเป็นจุดขายด้านประสบการณ์ท่องเที่ยว และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าบ้าน มีความภาคภูมิใจในอาชีพ และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดองค์ความรู้ใหม่แบ่งออกเป็น 3 ปัจจัยสำคัญ คือ 1. แรงจูงใจของคนในชุมชน ต้องการลดภาระหนี้สินและสร้างรายได้เสริม ต้องการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ 2. ความพร้อมของชุมชน มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีความร่วมมือของชุมชน องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชน มีบุคลากรที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ และ 3. ความต้องการของคนในชุมชน ต้องการยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีมูลค่า ต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ต้องการสร้างความมั่นคงในวิถีการดำรงชีวิต 3. องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย คือ องค์ความรู้ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผ่านกิจกรรมเกษตรเพื่อ

ท่องเที่ยวที่สร้างรายได้หลากหลายช่องทาง องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยรักษาเอกลักษณ์และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นถิ่นในรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ครอบคลุมทั้งการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เสนอให้รัฐบาลจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร” ในระดับจังหวัดเพื่อสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ และประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนในพื้นที่
2. สร้างเครือข่ายระหว่างตำบลหรือชุมชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสนับสนุนการท่องเที่ยวร่วมกัน
3. เสนอให้พัฒนา “เส้นทางท่องเที่ยวแบบครบวงจร” ที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น การเที่ยวชมไร่เกษตร การเข้าร่วมกิจกรรมหัตถกรรม และการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เพื่อให้กระบวนการวิจัยในครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมระยะยาวของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อติดตามผลของการดำเนินงาน
2. ศึกษาวิธีการเพิ่มการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคดิจิทัลและสร้างความยั่งยืนในอนาคต
3. ศึกษาแนวทางในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น การเกษตรอัจฉริยะ มาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุลณ์ คำปลอด และทศพล พงษ์ดี. (2565). การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในอำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 15(1), 1-16.
- เบญจวรรณ นัยนิตย์ และคณะ. (2568). ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนหนองกุ้งศรี. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 7(1), 177-186.

- ภูริชญ์ อุ๋นบ้าน. (2564). การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน. *วารสารนวัตกรรม การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 9(1), 93-104.
- วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์. (2565). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิง สร้างสรรค์บนฐานภูมิปัญญาช่างศิลป์จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปะศาสตร์ ราชมงคสุวรรณภูมิ*, 4(3), 443-456.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก. (2566). *รายงานสถานการณ์การเกษตรจังหวัด นครนายก ปีงบประมาณ 2566*. นครนายก: สำนักงานเกษตรจังหวัด.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครนายก. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครนายก*. นครนายก: กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *รายงานสถานการณ์ความ ยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2565*. กรุงเทพฯ: สศช.
- อัจฉราวรรณ สุขเกิด. (2568). แนวทางการพัฒนาเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร*, 5(1), 161-171.
- อิสริยา ดวงดี และสินจง โพชารี. (2567). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่าง ยั่งยืน บ้านผารังหมี อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารมหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม*, 18(2), 285-295.

